

Richard Millet, otázky bez odpovědí

(Ján Drengubiak: Richard Millet, du personnel vers l'universel, Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2012, 188 s. ISBN 978-80-5855-0725-5)

Marcela Poučová, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, poucova@ped.muni.cz

Ján Drengubiak z Prešovské univerzity v Prešově se ve své nedávno vyšlé francouzsky psané monografii rozhodl prozkoumat dílo současného kontroverzního francouzského spisovatele Richarda Milleta. Činí tak s odstupem cizince, osobně nevtaženého do polemik, které v Milletově případě hýbají francouzským intelektuálním světem. Nebylo to rozhodnutí unáhlené, Drengubiak se Milletovým dílem zabývá již několik let a monografie je výsledkem dlouhodobého zvažování Milletových děl v různých rovinách a souvislostech. Protože Millet je autorem plodným a mnohovrstevnatým, bylo co interpretovat. Drengubiak se rozhodl nejprve prozkoumat dvě velká Milletova témata: osud jazyka (samozřejmě francouzštiny) jako komunikačního a uměleckého prostředku a téma osudu umělce a jeho díla. Obě tato témata jsou však v Milletově díle propojena a těsně spojena i s dalšími tématy jako je vlast, křesťanství, všeobecný úpadek kultury, její míšení, konec evropské civilizace atd., která jsou traktována v dalších kapitolách monografie. Ke všem těmto tématům přistupuje Millet s nekompromisně vlastním názorem, který je v současné Francii hodnocen jako extrémně konzervativní a tudíž kontroverzní. Soudům o tom, která témata jsou či nejsou společensky vhodná, se však autor monografie vyhýbá a soustřeďuje se na pečlivě vedenou literárně vědnou analýzu vybraných děl bez toho, že by k odborným závěrům připojoval morální hodnocení.

Drengubiak konstatuje, že co se týče jazyka, jeho úpadek Millet přirovnává k úpadku celé společnosti. Vysoká kultura, k níž snaha o kultivovaný projev neodmyslitelně patří, je podle něj v současné společnosti vytlačována pokusy o „zliterárnění“ jazyka hovorového. Právě ona neschopnost dobře mluvit, natož pak dobře psát se propojuje se základním úkolem jazyka (a umělce) vyjadřovat se o světě. O možnost „podat svědectví“ Millet, dle Drengubiakova názoru, své postavy ochuzuje. Ponechává je, jako ostatně asi i sama sebe, v trýznivé situaci, kdy přehršel slov stejně jako jejich nedostatek zabraňují hrdinům formulovat smysluplné myšlenky a jejich pomocí měnit svět. Neschopnost činu je příznačná i pro Milletovo uvažování o údělu umělce. Jeho hrdinové-umělci jsou vystaveni všemožným tvůrčím útrapám, které si ale především připravují sami.

Milletovo umanutí určitými tématy vytváří z jednotlivých děl vyšší celky. Drengubiak, kromě tématu jazyka a poslání umělce, tedy dále zkoumá Milletovy celky „zeměpisné“, které jsou často propojeny s představou úpadku. Ten nutně nastává, když člověk opustí domov a tím přirozený běh věcí nebo když je porušena tradice jako odvěký řád zaručující pokračování světa. Neschopnost naplnit smysluplně svůj život je ovšem údělem Milletových postav, ať žijí kdekoli. Hledání smyslu a řádu posunuje Milletovo dílo do mythologické roviny, která je podle Drengubiaka v Milletově díle vyjádřena labyrintem. Autor práce dospívá k názoru, že u Milleta lze pozorovat hned tři perspektivy bloudění labyrintem: vnější perspektivu Daidala-stavitele labyrintu; vnitřní perspektivu Minotaura bloudícího v labyrintu samotném a konečně perspektivu Thésea, který labyrintem dokáže projít.

Poslední perspektivu pohledu na Milletovo dílo nabízí monografie v tématické rovině uvažování spisovatele nad zánikem tradiční evropské (rozuměj francouzské) kultury a společnosti. Perspektiva zániku se podle Drengubiaka u Milleta dále rozděluje na pohled mužský a ženský či chceme-li pohled z centra a periferie (opětovně se zde nachází paralela mezi metropolí a venkovem).

Jak již bylo konstatováno, Drengubiakovi se daří představit a interpretovat témata, která jsou Milletovi blízká, aniž by zabředl do polemiky o politické korektnosti jeho děl. Monografie nám tak představuje autora bytostně moderního, pro kterého je však otázka opravdovosti a poctivosti umělecké práce důležitější než pomíjivá společenská prestiž, uznání ale také pochopení. V Drengubiakově podání je Milletovo dílo podrobena důsledné a pečlivé analýze, ze které autor vychází se ctí, protože „nevyžaduje, aby s ním čtenář za všech okolností zdieľal názory. Postačí, ak si začne klásť otázky.“ (Drengubiak, 2012, s. 179) Zůstaneme-li tedy přísně v literární rovině, je to více než dost. Milletovo dílo ale zatím není uzavřeno a jeho nedávný vysoce kontroverzní literární esej *Langue fantôme suivi d'Éloge littéraire d'Anders Breivik* (Přízračný jazyk, Literární chvála Anderse Breivika), který vznikl až po dokončení monografie, na svou interpretaci zatím čeká. Je ale jisté, že napříště bude publikum od umělce vyžadovat nejen kladení otázek ale i jejich zodpovězení.